

Nr 29

Utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring av 5 kap. 103 § konkurslagen.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 111 i första kammaren av herr *Alexanderson* och nr 73 i andra kammaren av herr *Fröding*. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

Förslag till

Lag om ändring av 5 kap. 103 § konkurslagen

Härigenom förordnas, att 5 kap. 103 § konkurslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

103 §.

Efter bevakningstiden — — — anmärkningar framställas.

Anmärkningstiden skall — — — av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme ock viss dag, å vilken, därest förlikning ej träffas, målet angående de tvistiga fordringarna skall vid rätten förekomma, i stad inom fjorton dagar från nyssnämnda sammanträde och på landet senast å det allmänna tingsammanträde som infaller näst efter trettio dagar från förlikningssammanträdet, såframt ej handläggningen efter ty i 108 § sägs skall äga rum å särskilt sammanträde. Där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, må målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte — — — och förvaltaren.

Finner konkursdomaren — — — särskilt underrättas.

De skäl, som motionärerna anfört till stöd för lagförslaget, återgivas i det följande.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från 1951 års rättegångskommitté. Yttranden över motionerna ha därjämte, efter remiss, avgivits av Föreningen Sveriges häradshövdingar, styrelsen för Föreningen Sveriges stadsdomare och styrelsen för Sveriges advokatsamfund.

Gällande bestämmelser m. m.

I 5 kap. konkurslagen meddelas bestämmelser om bevakning av fordringar i konkurs.

Enligt 108 § konkurslagen skola de tvistefrågor, som uppkommit därigenom att anmärkningar framställts mot bevakningar i konkursen, företagas till handläggning vid borgenärssammanträde inför rättens ombudsman. Därvid äga förvaltaren, borgenärerna och gäldenären föra talan; och böra de borgenärer, mot vilkas bevakningar anmärkning gjorts, ingiva skriftliga svaromål och bifoga de handlingar som styrka deras talan. På ombudsmannen ankommer att söka genom förhör med de närvarande utreda tvistefrågorna och däri åstadkomma förlikning. Finnes anmärkning, varom förlikning ej blivit träffad, skall frågan hänskjutas till rätten. Framställes på landet begäran om särskilt sammanträde för målets handläggning, åligger det ombudsmannen att genast underrätta konkursdomaren därom. Finner konkursdomaren skäl därtill, skall han ofördröjligen utsätta sådant sammanträde. Efter borgenärssammanträdet skall ombudsmannen så snart ske kan tillställa konkursdomaren protokoll över sammanträdet, innehållande om och i vad mån förlikning skett och vilka anspråk såsom stridiga återstå. Vid protokollet skola fogas å sammanträdet ingivna handlingar.

Rörande rättens prövning av de tvistiga fordringarna innehåller 109 § konkurslagen följande bestämmelser. Tvistefrågor angående bevakade fordringar skola ofördröjligen av rätten företagas till prövning och, såvitt ske kan, på en gång avgöras. Tarva vissa fordringar längre tid för att utredas och styrkas, skall särskilt dömas över de tvistefrågor, som kunna tidigare avgöras; beror någon borgenärs anspråk på annan rätts prövning, må det ej vålla uppehåll, utan har domstolen, där konkursen är anhängig, att fastställa hans rätt i konkursen för det belopp, som kan varda bestämt genom dom i den särskilda rättegången.

I 211 § första stycket konkurslagen stadgas, att mål om tvistiga fordringar med flera i lagrummet angivna konkursmål skola utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes sådant mål till fortsatt eller ny huvudförhandling, äger rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Uteblir part eller annan, som äger komma tillstådes vid förhandling, utgör det ej hinder för målets handläggning, om ej annat är stadgat.

Om bestämmande av tid för de i 108 och 109 §§ omförmälda sammanträdena finnas, jämte annat, regler i 103 § konkurslagen, vars fyra första stycken lyda:

Efter bevakningstidens utgång bestämme konkursdomaren utan dröjsmål efter samråd med rättens ombudsman och förvaltaren ej mindre viss tid, inom vilken anmärkningar må framställas mot de bevakade fordringarna, och ställe, varest de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna skola hållas tillgängliga för granskning, än även tid och ställe för det

borgenärssammanträde, som enligt 108 § skall hållas inför ombudsmannen, därest anmärkningar framställas.

Anmärkningstiden skall bestämmas till minst två, högst fyra veckor från bevakningstidens utgång; dock må konkursdomaren, där det prövas oundgängligen nödigt, fastställa längre anmärkningstid än nu sagts. Det i 108 § omförmålda sammanträde må icke hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme ock viss dag, å vilken, därest förlikning ej träffas, målet angående de tvistiga fordringarna skall vid rätten förekomma, i stad inom fjorton dagar från nyssnämnda sammanträde och på landet under först infallande allmänna ting, så framt ej handläggningen efter ty i 108 § sägs skall äga rum å särskilt sammanträde. Där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, må målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte ofördröjligen om vad sålunda bestämts med posten översända meddelande till gäldenären och varje borgenär, som bevakat fordran i konkursen och vars adress är känd, ävensom särskilt underrätta ombudsmannen och förvaltaren.

Lagrummets femte stycke innehåller regler, som möjliggöra för konkursdomaren att redan då konkursbouppteckning eller borgenärsförteckning inkommit träffa de avgöranden, som avses i första och tredje styckena av lagrummet.

Enligt 1 kap. 7 § rättegångsbalken skola i tingslag för huvudförhandling med nämnd å tingsställe årligen å bestämda tider hållas allmänna ting. Allmänt ting skall med undantag för tiden under häradsrättens ferier hållas varje vecka, om ej annat föranledes av arbetet i domsagan, antalet tingslag eller andra omständigheter.

I kungl. kungörelsen den 10 juli 1947 om tingsordningar m. m. givas närmare bestämmelser om vilka dagar allmänna ting skola hållas i de olika tingslagen. I de flesta tingslagen skola enligt nämnda kungörelse sådana ting hållas varje vecka, i allmänhet blott en dag men i vissa fall två eller tre dagar. Åtskilliga tingslag finnas dock, där allmänna ting skola hållas med två eller flera veckors mellanrum. I ett tingslag (Jokkmokks) skall allmänt ting hållas endast var sjätte vecka.

Enligt 1 kap. 8 § rättegångsbalken kan i häradsrätt, då det för arbetets jämna gång eller eljest finnes erforderligt, utsättas särskilt sammanträde för huvudförhandling med nämnd.

De ovan berörda stadgandena i konkurslagen erhöilo sin nuvarande lydelse genom lag den 20 december 1946, sedan *processlagberedningen* i samband med sitt förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken (SOU 1944: 9 och 10) även föreslagit vissa ändringar i konkurslagen. I den *allmänna motiveringen* till dessa ändringar erinrade beredningen först om de bestämmelser, som då gällde om konkursförfarandet. Beredningen anförde här om bl. a.:

Från det allmänna rättegångsförfarandet avvikande bestämmelser äro — — — i konkurslagen meddelade bland annat angående förfarandets inledande. Frågor av här avsett slag skola av konkursdomaren hänskjutas till rättens prövning eller ock inledes förfarandet genom att klagoskrift eller

framställning avlämnas till konkursdomaren. På konkursdomaren ankommer att utsätta dag för handläggningen vid rätten och att ombesörja erforderliga kallelser. I vissa fall äro föreskrifter meddelade i syfte att möjliggöra ett snabbt avgörande. Sålunda angives beträffande mål om egendomsavtråde, tvistiga fordringsanspråk eller ackord i lagen den tid, inom vilken frågan skall upptagas av rätten; tillika äro bestämmelser givna till förebyggande av uppskov. Prövningen vid rätten kommer i viss utsträckning alltid att hänföra sig till det skriftliga material, som står till rättens förfogande. Med hänsyn härtill kan parternas medverkan vid förhandlingen inför rätten icke anses äga samma betydelse för sakens prövning som i den allmänna processen. Rörande mål om tvistiga fordringsanspråk, klander mot utdelningsförslag eller klagan över borgenårsbeslut ha ock meddelats bestämmelser av innebörd, att utevaro av part eller annan, som äger komma tillstådes, ej utgör hinder för målets handläggning och avgörande. — — —

Beredningen yttrade härefter bl. a.:

Någon väsentlig förändring i nu antydda regler påkallas icke av nya RB:s genomförande. — — —

Beträffande förhandling, som — — — ankommer på rätten, torde vad i nya RB är stadgat om huvudförhandling böra lända till efterrättelse, om annat ej framgår av konkurslagen. I likhet med vad nu får anses gälla torde dock som en avvikelse från det allmänna rättegångsförfarandet böra angivas, att utevaro av part eller annan, som äger komma tillstådes, i regel ej skall utgöra hinder för målets handläggning och avgörande.

I 103 och 108 §§ genomfördes endast sådana ändringar, som föranleddes därav, att de äldre begreppen »lagtima ting» och »urtima ting» genom nya rättegångsbalkens införande ersatts av begreppen »allmänt ting» och »särskilt sammanträde».

Beredningen anförde härom:

Ändringarna äro föranledda av de nya bestämmelser angående häradsrätts sammanträden, som äro meddelade i 1 kap. 7 och 8 §§ nya RB. Vad angår föreskrifterna i 103 § tredje stycket kan, med hänsyn till den för stad fastställda tidsfristen, icke anses påkallat, att särskilt sammanträde med häradsrätt utsättes, därest handläggningen kan äga rum å allmänt ting, som infaller inom fjorton dagar från förlikningssammanträdet. Har konkursdomaren ej funnit skäl att utsätta särskilt sammanträde, kan tydligen den i 108 § för rättens ombudsman stadgade underrättelseplikten fullgöras genom ett meddelande, att vad förut bestämts angående tid och ställe för rättens förhandling alltjämt skall lända till efterrättelse.

I 109 § föreslog beredningen ingen ändring. På hemställan av lagrådet vidtogs dock i detta lagrum en ändring av rent formell art.

I 211 § första stycket föreslog beredningen en regel, att i mål om tvistiga fordringar och övriga i lagrummet angivna mål skulle om rättens förhandling i tillämpliga delar gälla vad i rättegångsbalken vore stadgat om huvudförhandling. Vidare föreslog beredningen i samma lagrum det stadgande, som återfinnes i gällande lagtext, att utevaro av part eller annan, som äger komma tillstådes vid förhandling, ej skall utgöra hinder för målets avgörande, om ej annat är stadgat.

I motiveringen till de föreslagna reglerna i 211 § första stycket anförde beredningen bl. a. följande:

Förslaget utgår från att reglerna om rättegång i tvistemål skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande handläggning, som enligt konkurslagen ankommer på konkursdomaren eller rätten. Något allmänt stadgande därom torde icke vara erforderligt. Tydligt är, att konkurslagen i viss omfattning utesluter en direkt tillämpning av nya RB:s regler. Detta gäller t. ex. i fråga om ordningen för målens anhängiggörande vid rätten. Konkurslagens bestämmelser torde i allmänhet icke heller lämna utrymme för det förberedande förfarande, som i nya RB är föreskrivet beträffande tvistemål. Vissa särskilda föreskrifter om rättegången ha ansetts böra meddelas i första stycket av denna paragraf. Sålunda föreslås, att om rättens förhandling i mål, som avses i paragrafen, skall i tillämpliga delar gälla vad i nya RB är stadgat om huvudförhandling. Denna bestämmelse är av betydelse bland annat med hänsyn till frågan om rättens domförhet. I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen, har vidare föreskrivits, att utevaro i här avsedda mål, om ej annat stadgats, icke skall utgöra hinder för målets handläggning och avgörande. — — — En följd av de föreslagna bestämmelserna om verkan av utevaro är, att saklig prövning av målet kan äga rum, ehuru parterna å ömse sidor uteblivit. Uppenbart är, att handläggningen i sådant fall förlorar sin karaktär av huvudförhandling; prövning och avgörande komma att äga rum på grundval av handlingarna och vad i övrigt förekommit. Om anledning förekommer, att part eller annan bör vid förhandlingen komma tillstådes eller infinna sig personligen, torde rätten eller konkursdomaren äga med stöd av 9 kap. 7 § nya RB förelägga vite.

Lagrådet yttrade vid 211 § bl. a.:

Enligt förslaget skall i mål, som angivas i paragrafen, beträffande rättens förhandling i tillämpliga delar gälla vad i nya rättegångsbalken är stadgat om huvudförhandling. Innebörden av denna bestämmelse är ej fullt klar. Det framgår sålunda icke i vilken utsträckning rätten äger att frångå de för huvudförhandling gällande reglerna. Bestämmelsen innebär emellertid i första hand, att i de mål, varom här är fråga, förberedelse icke skall äga rum. Såsom i motiven framhålles, torde konkurslagens bestämmelser i allmänhet icke lämna utrymme för det förberedande förfarande, som i nya rättegångsbalken är föreskrivet beträffande tvistemål. I allt fall gäller detta om sådan förberedelse, som hålles innan målet första gången upptages till egentlig förhandling. Emellertid torde det stundom, då målet första gången förekommer vid rätten, visa sig, att vidlyftig utredning och bevisning erfordras. Detta torde särskilt vara fallet i mål om tvistiga fordringar och om klander mot utdelningsförslag, vilka mål ej sällan äro stora och invecklade. I dylika mål kan det vara lämpligt att, innan målet upptages till fortsatt eller ny förhandling, förberedelse hålles, vid vilken sådana åtgärder vidtagas, att målet kan vid den uppskjutna huvudförhandlingen slutföras i ett sammanhang. Därest å varje förhandling vid rätten skulle tillämpas de för huvudförhandling gällande reglerna, måste, om längre uppskov än två veckor bleve erforderligt, målet varje gång företagas till fullständig handläggning. På grund av det anförda hemställles, att i paragrafen intages föreskrift, att mål, som avses i första stycket, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling, ävensom att, därest målet utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, rätten äger, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom.

Stadgandets slutliga lydelse blev den av lagrådet förordade.

I förevarande sammanhang må erinras om att 1951 års rättegångskommitté, som tillkallats för verkställande av en översyn av rättegångsbalken med därtill anslutande lagstiftning och administrativa författningar, enligt de erhållna direktiven har att successivt redovisa resultatet av sitt arbete.

Motionerna

Till stöd för den i motionerna föreslagna förlängningen av den tid, inom vilken huvudförhandling för prövning av tvistiga fordringar i konkurs enligt 103 § konkurslagen skall hållas på landet, anföra motionärerna följande motivering:

Vid huvudförhandlingens utsättande har, såvitt angår häradsrätterna, konkursdomaren stundom ingen möjlighet att bedöma, huruvida några tvistiga frågor öfver huvud taget komma att underställas rätten eller, därest så skulle bli fallet, hur pass besvärlig och omfattande handläggningen kommer att bli. Till följd av den nuvarande täta tingsordningen kan det inträffa, att tiden mellan förlikningssammanträdet och nästa allmänna ting blir ytterst knapp. Härigenom uppstå stundom svårigheter att förnuftigt planera arbetet till tinget. Blir det endast någon obetydlig fråga att behandla i konkursen, skulle rätten nämligen haft god plats för andra mål men har då kanske icke utsatt några sådana med hänsyn till risken av att behandlingen av eventuellt ej förlikta fordringar i konkursen skulle komma att dra ut på tiden. Rätten kan nämligen först sedan förlikningssammanträdet hållits få en klar uppfattning om arten och omfattningen av de frågor, som skola bli föremål för prövning vid huvudförhandlingen. Detta innebär, att rätten icke förrän efter förlikningssammanträdet får möjlighet att utsätta eventuella fyllnadsmål till det ifrågavarande tinget, vilket är en för sen tidpunkt med hänsyn till att kallelse till huvudförhandling i häradsrätt även i smärre mål synes böra utgå minst två veckor före huvudförhandlingen. Vidare kan med den nuvarande ordningen ofta icke undgås att tvistefrågor i konkurs komma att avgöras med en sådan sammansättning av häradsrätten, att önskvärd person- och lokalkännedom saknas. De antydda olägenheterna skulle i stor utsträckning bortfalla, därest för häradsrätternas del tvistefrågorna i konkurs i stället finge utsättas senast å det allmänna ting, som infaller närmast efter trettio dagar från förlikningssammanträdet.

Yttrandena

Rättegångskommittén åberopar såsom yttrande en inom kommittén upprättad promemoria i ämnet. I denna återgives först innehållet i motionerna samt redogöres för gällande bestämmelser och motiven till dessa i huvudsaklig överensstämmelse med den föregående framställningen. Därefter redovisas vissa hos kommittén väckta förslag om ändringar i konkurslagen. Sålunda har enligt promemorian från flera håll anmärkts, att den nuva-

rande ordningen för handläggningen av tvistiga fordringar i konkurs icke kan anses tillfredsställande. Kritiken har därvid särskilt avsett, att ifrågavarande mål gå direkt till huvudförhandling utan möjlighet för rätten att före denna ordna med förberedelse i målet. Även i andra, i promemorian närmare angivna avseenden ha förslag väckts om ändring i konkurslagens bestämmelser om handläggning av konkursmål. I promemorian anför kommittén vidare följande:

Föreskrifterna i 103 § konkurslagen om den tid, inom vilken mål om tvistiga fordringar i konkurs skola upptagas till behandling av rätten, ha — liksom åtskilliga andra i konkurslagen stadgade tidsfrister — tillkommit för att möjliggöra ett snabbt avgörande av konkursmål. Särskilt i de häradsrätter, där allmänna ting skola hållas varje vecka, kunna emellertid ifrågavarande föreskrifter, på sätt i motionerna utvecklats, stundom få till följd att det blir svårt att förnuftigt planera arbetet till de ting, då enligt huvudregeln i 103 § huvudförhandling skall hållas i mål om tvistiga fordringar. Dessa svårigheter torde ibland kunna undvikas genom tillämpning av den i tredje stycket sista punkten nämnda lagrum upptagna bestämmelsen, att sådant mål må, där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, utsättas till senare tidpunkt. Ifrågavarande bestämmelse avser dock enligt ordalydelsen endast rena undantagsfall och kan därför ej alltid tillämpas, då svårigheter av här antydd art uppkomma. En lagändring synes därför vara påkallad.

Emellertid har kommittén — såsom framgår av det föregående — under behandling även frågan om en omprövning av den nuvarande ordningen, att mål om tvistiga fordringar med flera konkursmål skola utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Detta spörsmål och den i motionerna behandlade frågan ha sådant samband med varandra, att lämpligen utredning bör ske och förslag framläggas i ett sammanhang. Även övriga hos kommittén väckta förslag om ändringar i konkurslagen torde böra behandlas i samband därmed. Kommittén har för avsikt att upptaga dessa frågor till behandling så snart, att eventuella förslag kunna framläggas till 1956 års riksdag.

Häradshövdingföreningen anför i huvudsak följande:

Föreningen kan vitsorda att olägenheter av den art motionärerna anført icke sällan inträffa såsom en följd av den nuvarande ordningen. Det kan också förtjäna framhållas, att det understundom måste hända att den för konkursmålets handläggning å tinget beräknade tiden visar sig vara alltför knappt tillmätt, vilket medför kanske långa väntetider för parter, ombud och vittnen i mål, som utsatts till senare tidpunkt på dagen. För att ytterligare belysa den nu stadgade tidens otillräcklighet må bringas i erinran, att för flertalet häradsrätter gälla tingsordningar med allmänt ting en gång i veckan och att det icke är sällsynt att allmänt ting skall hållas mera än en dag i veckan. Under åberopande av det anförda tillstyrker föreningen bifall till motionerna. Föreningen vill ifrågasätta om icke en förlängning av tiden är påkallad jämväl för rådhusrätternas vidkommande.

I den av motionärerna föreslagna lagtexten synes viss jämkning böra ske med hänsyn till att förlikningssammanträde icke eljest i konkurslagen användes såsom beteckning på det i 108 § avsedda borgenärssammanträdet och till att uttrycket allmänt tingsammanträde icke överensstämmer med den i rättgångsbalken brukade terminologien.

Styrelsen för stadsdomarföreningen uttalar kort och gott, att det för rådhusrätternas del icke föreligger något behov av en sådan lagändring, som föreslås av motionärerna.

Advokatsamfundets styrelse förklarar sig icke ha något att erinra mot motionärernas förslag.

Utskottet

Enligt 103 § konkurslagen skall mål angående tvistiga fordringar i konkurs utsättas att förekomma vid rätten inom viss kort tid efter det s. k. förlikningssammanträdet inför rättens ombudsman. I stad skall handläggningen sålunda i allmänhet äga rum inom fjorton dagar från förlikningssammanträdet och på landet under först infallande allmänna ting efter nämnda sammanträde. Det genom motionerna framlagda lagförslaget innebär för häradsrätternas vidkommande en avsevärd förlängning av denna tid, så att handläggningen där icke skall behöva äga rum förrän senast vid det allmänna ting som infaller näst efter trettio dagar från förlikningssammanträdet.

Med nu gällande tingsordning blir, såsom motionärerna framhålla, tiden mellan förlikningssammanträdet och därefter infallande allmänna ting i många fall mycket kort. Då det först efter förlikningssammanträdet är möjligt att bedöma, hur omfattande handläggningen inför rätten av kvarstående tvistigheter kommer att bli, uppstå i dessa fall svårigheter att planera tingsammanträdet på ett ändamålsenligt sätt. Detta kan, på sätt utredningen i ärendet visar, medföra väsentliga praktiska olägenheter av skilda slag. Skäl tala sålunda för en lagändring i den av motionärerna föreslagna riktningen.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har hos 1951 års rättegångskommitté föreslagits ett flertal ändringar av reglerna om förfarandet i konkursmål. I synnerhet som vissa av ändringsförslagen ha nära samband med det av motionärerna väckta spörsmålet, anser utskottet i likhet med rättegångskommittén, att detta spörsmål och de hos kommittén väckta frågorna böra övervägas i ett sammanhang. Kommittén har även uppgivit sig ha för avsikt att upptaga samtliga dessa spörsmål till gemensam behandling och att framlägga resultatet därav så snart, att eventuella ändringsförslag kunna föreläggas 1956 års riksdag. Vid sådant förhållande saknas enligt utskottets mening anledning att nu taga ståndpunkt till motionärernas förslag.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I:111 och II:73, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1955

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herr Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Björnberg*, Lindgren, John Wiktor Jonsson, Erik Svedberg, Theodor Johansson och Ollén;

från andra kammaren: herrar Rylander, Landgren, Gustafsson i Borås, Johansson i Norrfors, Hedqvist, fru Johansson i Skövde, herr Jacobsson i Sala och fröken Karlsson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.